

INTEGRACIJA U DANSKOJ ILI POVRATAK U DOMOVINU

- Proces donošenja odluke o povratku teško traumatiziranih
izbjeglica iz Bosne i Hercegovine

Sadržaj

Čekaonica.....	3
Prezentacija i pozadina	4
Kada izbjeglice nazaduju nakon penzionisanja	5
Cilj projekta.....	6
Izazovi	7
Praktično podizanje projekta	8
Model načina rada na projektu	9
Partneri	10
Učesnici	10
Mogućnosti za podršku repatrijacije	11
Izazovi za učesnike	12
Potvrda vlastitih mogućnosti.....	13
Resultati.....	14
Iskustva	14
Preporuke	15

ČEKAONICA

Sada je tačno 14 godina otkako je postignut mirovni sporazum u Daytonu, u kojem je Bosna i Hercegovina podijeljena na dva entiteta, Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku. Od 1995, broj povratnika u zemlju je povećan - naročito nakon što je 2002 utvrđena procedura za povrat i obnovu imovine oduzete u ratu.

Za mnoge od traumatiziranih bosansko hercegovačkih izbjeglica u Danskoj, proteklih 14 godina su izgledale kao da sjede u čekaonici. Mnogi nisu aktivno zauzeli stav o tome da li bi htjeli graditi svoj život u Danskoj ili se vratiti u domovinu koja je teško uništena tokom rata - ali su još uvijek povezani sa "kućom" na neki način.

UVOD I POZADINA

San o domovini i životu koji su živjeli, je ključni element bilo koje izbjegličke priče u izgradnji “novog” identiteta, kada izbjegnu iz ratnog okruženja. Za mnoge domovina ostaje jedan dio sadašnjosti i predstavlja skoro kao mitsku prošlost. Ali za neke san o domovini postaje stvarnost koja oblikuje njihovu budućnost.

DANSKA ORGANIZACIJA ZA POMOĆ IZBJEGLICAMA radi više od 20 godina profesionalno u oblasti repatrijacije – daje podršku izbjeglicama koje žele dobrovoljno da se vrate trajno u domovinu. Od 1994, ovaj rad su između ostalog činila i savjetovanja i obrada predmeta za više od 1.700 bosansko-hercegovačkih izbjeglica koje su se dobrovoljno vratile u Bosnu i Hercegovinu.

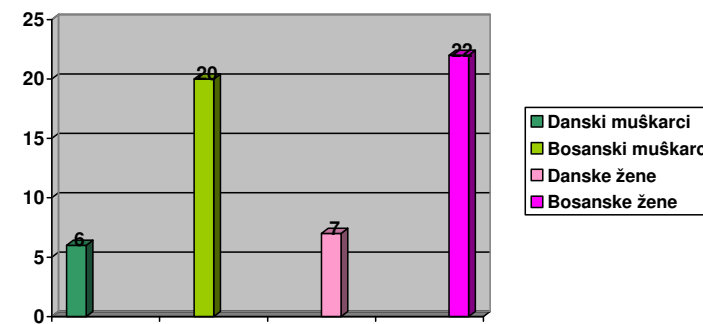
U posljednjih nekoliko godina postalo je jasno da se jedna velika grupa bosansko-hercegovačkih izbjeglica u Danskoj, bori s teškim socijalnim i psihološkim problemima u svakodnevnom životu – pitanjima vezanim za nedostatak poboljšanja uvjeta života i problemima koji proizilaze iz trauma i post-traumatskog stresnog poremećaja (PTSP) te života u izbjeglištvu generalno koji karakteriše nestabilnost i nedostatak sadržaja. Okviri za životni izraz su zamijenjeni novom zemljom i novim domom.

Za jedan veliki broj bosansko hercegovačkih traumatiziranih izbjeglica to rezultira osjećaj da je život jednostavno stao.

KADA IZBJEGLICE NAZADUJU NAKON UMIROVLJENJA

Veoma često smo svjedoci da se izbjeglice s kroničnim traumama ili PTSP-a sindromom sami utvrđuju u izoliranom životu, gdje “uzgajaju prošlost”. Oni govore, na primjer, da doživljavaju porast ogorčenja protiv “stranaca” u medijima i Danskoj, te o njihovom rijetkom kontaktu s etničkim dancima. Osjećaju se zaboravljenima od strane šire zajednice te da su “parkirani” nakon odlaska u mirovinu, jer nitko ne zna što učiniti s njima.

Danska Statistika za 2008 također pokazuje da je udio bosansko hercegovačkih izbjeglica koji su penzionisani zbog preživljenih trauma ili PTSP-a, najveći među skupinama izbjeglica u Danskoj. U tabeli ispod su prikazani procenti prijevremeno penzionisanih lica za različite skupine.

Izvor : Danmarks Statistik, Statistisk Årbog 2008

Nakon objavljivanja ovih podataka u 2008 godini, danske komune, udruženja izbjeglica te zdravstveni radnici širom zemlje su izvjestavali o grupama bosansko hercegovačkih izbjeglica koje žive veoma izolirano sa svakodnevnicom bez sadržaja nakon njihovog prijevremenog penzionisanja.

PROJEKTI CILJ

Projektana ciljana grupa su bile teško traumatizirane bosansko hercegovačke izbjeglice u starosnoj dobi 40-60 godina. Sa traumama i posttraumatskim stresnim poremećajem (PTSP) česte prateće pojave su i nesredjen porodični život, ozbiljni socijalni problemi poput nezaposlenosti i izolacije i neki psihički poremećaji kao što su depresija i slično. Mnogi od tih izbjeglica, čiji život je ozbiljno zastao nakon rata, imaju san da će se jednog dana vratiti u njihov rodni grad.

Kroz projekat im je data prilika da testiraju ovaj san u praksi uz potporu i pomoć od strane stručnjaka. Projektano razmišljanje je razvijeno u tom smjeru da, bez obzira kakva odluka učesnika u projektu bude u pogledu njihovog eventualnog povratka, istraživački proces o odnosima i situaciji u domovini će ih poticati da preuzmu odgovornost za svoje živote i postanu više uključeni u svakodnevni život i okruženje.

Primarni cilj projekta je *“kroz individualno prilagođeni istraživački proces u Danskoj i Bosni i Hercegovini podržati teško traumatizirane izbjeglice i njihove obitelji u procesu odlučivanja u vezi sa njihovim eventualnim povratkom u domovinu”*

Sekundarni ciljevi su

- pomoći traumatizirane izbjeglice u procesu opremanja neophodnim alatima i znanjima potrebnim za donošenje i provedbu odluka u životu
- Razviti metode koje će ići u susret željama traumatiziranih izbjeglica za rješenja u budućnosti u odnosu na zemlju prijekla i njihov eventualni povratak
- Razviti metodologije za organiziranje takvih procesa u odnosu na ostale skupine izbjeglica
- Diseminacija iskustava i znanja relevantim akterima u oblasti rehabilitacije i integracije u Danskoj

IZAZOVI

Većina učesnika imali su od početka projekta simplicitan pogled na stvarnost u bosanskom društvu - zanimljivo je da je ovo slika paradoksalna.

Domovina je privlačna jer je povezana sa gotovo mističnom prošlosti u kojoj je život bio lakši i imao smisla.

Domovina je odbojna, jer su pretpostavke o životu zamrznute u ratnoj situaciji.

Mogućnost života u Bosni i Hercegovini mogu biti također opisani kao san ili kao noćna mora za većinu učesnika projekta.

Zajedničko za obje predstave je da one ne obuhvaćaju realnost bosansko hercegovačkog društva danas.

Operativni ciljevi

- Učesnici formiraju realnu sliku bosansko hercegovačkog društva danas
- Učesnici u projektu sami aktivno sudjeluju u rješavanju praktičnih problema oko povratka kao što su npr. povrat imovine, uslovi za odlazak u mirovinu, itd.
- Da učesnici projekta uz podršku voditelja projekta i projektnih partnera posjete svoj rodni grad i na taj način testiraju svoj san u stvarnosti

PRAKTIČNA ORGANIZACIJA PROJEKTA

Danski Zakon o repatrijaciji ima za cilj "da strancima pruži najbolju moguću osnovu za razmatranje mogućnosti i eventualno donošenje odluke o povratku".

U okviru ovog zakona - i na osnovi iskustava iz oblasti integracije i rehabilitacije te rada na predmetima iz oblasti repatrijacije iz cijele zemlje, - Danska organizacija za pomoć izbjeglicama razvila je metodu istraživačkog procesa na utvrđivanju mogućnosti za eventualni povratak.

Trodjelni projektni proces

1. Pripremna faza - trajanje: 2 mjeseca

U pripremi implementacije projekta potpisani su ugovori sa projektnim partnerima, odabrani su učesnici u projektu, te uradjeni planovi djelovanja za svakog učesnika na temelju detaljnih intervjua.

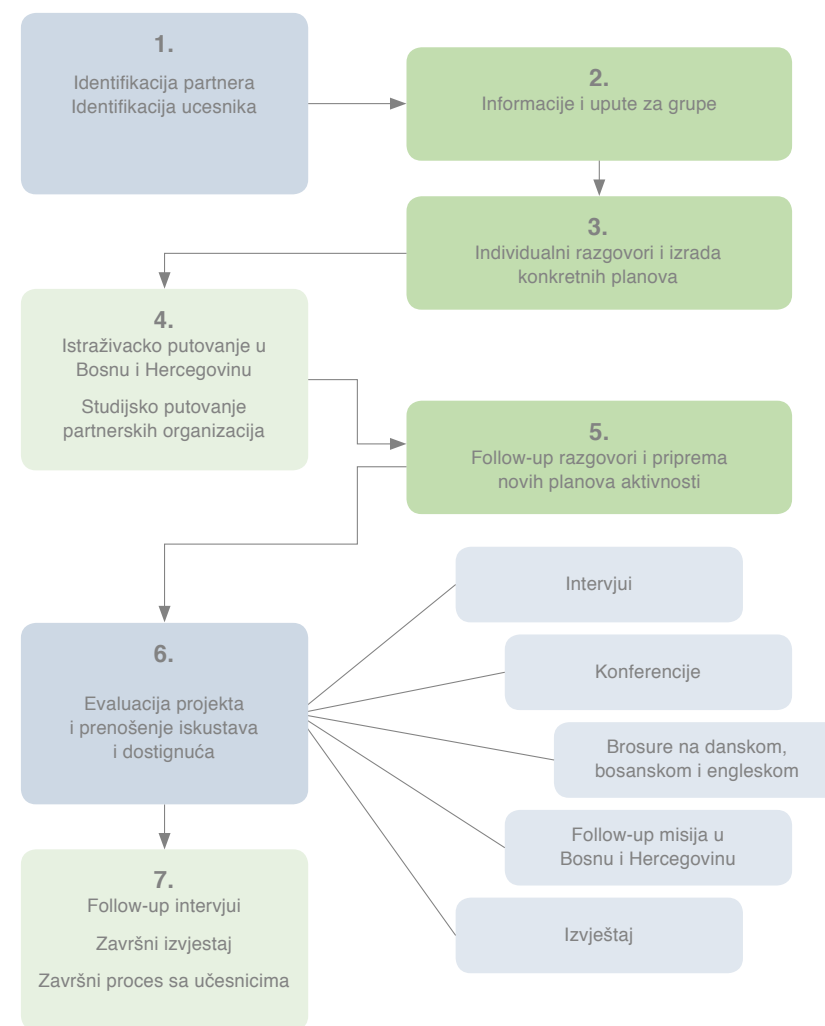
2. Istraživačka faza - Trajanje: 2 + 2 mjeseca

U ovoj fazi projekta bili su organizirani sastanci i posjete raznim institucijama i organima vlasti u Bosni i Hercegovini. Zatim su učesnici u projektu posjetili gradove iz kojih dolaze u Bosni i Hercegovini, kako bi razjasnili materijalne, socijalne i političke odnose i stanje u tim sredinama za koje su smatrali da su bitni sa stanovišta donošenja odluke o eventualnom povratku.

3. Evaluacija i posredovanje - Trajanje: 4 mjeseca

U ovom posljednjem dijelu projekta uradjeni su dodatni intervjui sa učesnicima u projektu- kako onih koji su odlučili ostati u Danskoj tako i onih koji su željeli da se vrate u Bosnu i Hercegovinu – kako bi se došlo do saznanja da li im je projekat pomogao u procesu razjasnjenja mogućnosti za donošenje odluke o eventualnom povratku.

S ciljem daljeg posredovanja rezultata projekta uradjen je evaluacijski raport, uradjena je brošura na danskom, bosanskom i engleskom jeziku te održani seminari o projektu.

- = Menadžment
- = Menadžment + učesnici
- = Menadžment + partneri

PARTNERI

Uloga partnera na projektu bila je da uspostave kontakt s potencijalnim učesnicima i pruži pomoć kod konačnog odabira učesnika u projektu.

Predstavnici partnerskih organizacija su aktivno pratili učesnike koje su poznavali od ranije, kroz sve procese implementacije prijekta uključujući i putovanje u Bosnu i Hercegovinu.

Potpisan je sporazum o suradnji s:

- Nyborg Kommune – Socialni odjel,
- Centar za procjenu i rehabilitaciju Danske organizacije za pomoć izbjeglicama Herlev
- CETT-Centar za traume i žrtve torture Vejle,
- Udruženje izbjeglica-penzionera iz Bosne i Hercegovine Odense,
- Udruženje izbjeglica-penzionera iz Bosne i Hercegovine Brøndby

UČESNICI

Bilo je ukupno 65 aplikacija za učešće u projektu, od kojih je 28 odabrano. Ukoliko se pogleda tabela može se vidjeti da je postignuta ravnopravna spolna zastupljenost.

	Starost 40-50	Starost 51-60	Starost > 60	Prijevremeni penzioneri	Primaoci socijalne pomoci
	4	8	2	11	3
	5	7	2	11	3
Ukupno	9	15	4	22	6

Učesnici su odabrani na temelju cjelokupne procjene njihove životne situacije, stanja u Bosni i Hercegovini i njihove motivacije da učine nešto s problemima koji postoje u njihovim životima.

MOGUĆNOSTI PODRŠKE PRILIKOM REPATRIJACIJE

Nakon odabira relevantnih učesnika održane su informativne sesije, kojima je prisustvovalo više učesnika na kojima se moglo čuti o mogućnostima za podršku eventualne repatrijacije. Također su organizovni i pojedinačni razgovori sa svim učesnicima na kojima se razgovaralo o konkretnim slučajevima, pitanjima i procedurama u slučaju podnošenja zahtjeva za repatrijaciju.

Zakon o repatrijaciji pruža mogućnost da podnosioci zahtjeva dobiju pomoć za etabliranje u zemlji porijekla, putne troškove, prevoz stvari, zdravstveno osiguranje i eventualno reintegracionu pomoć ukoliko ispunjavaju uslove za tu vrstu pomoći.

FOKUS NA POJEDINAČNE UČESNIKE

Projektni menadžment se odlučio fokusirati na svakog učesnika u procesu u pojašnjavanju različitih odnosa koji ih sprečavaju u procesu donošenja odluke o eventualnom povratku.

Održani su pojedinačni intervjui sa svakim učesnikom (ili bračnim parom) na kojima su razmatrane sve mogućnosti u vezi s eventualnim povratkom.

IZAZOVI ZA UČESNIKE

Iz intervjua smo saznali znano što izbjeglice imaju najčešće u mislima kada razmišljaju o eventualnom povratku. To je uglavnom slijedeće:

1) Ekonomski uvjeti u zemlji

Postoji opća briga o ekonomskim uvjetima trenutno u Bosni i Hercegovini, jer je visoka stopa nezaposlenosti i veoma niske penzije. Učesnici ozbiljno razmišljaju o tome kako će živjeti u zemlji sa tako lošim ekonomskim uslovima i svoj povratak učiniti ekonomski održivim

2) Stambena situacija i mogućnosti liječenja

Učesnici u projektu su veoma svjesni razine socijalnih usluga koje uživaju u Danskoj. Stoga mnogo razmišljaju o socijalnom sistemu u Bosni i Hercegovini i nivou usluga koje on pruža nakon njihovog eventualnog povratka. Mnogi od njih imaju potrebu daljeg liječenja trauma i PTSP-a, te stoga imaju i potrebu da te mogućnosti detaljno istraže.

3) Fizička i psihička sigurnost učesnika u projektu

Učesnici u projektu su izrazili strah od načina tretmana od strane predstavnika lokalne vlasti i etnički većinskog stanovništva, prema njima kao pripadnicima etničke manjine u mjestima koja će posjetiti.

Istovremeno su jako zabrinuti za svoje mentalno zdravlje. Susret s rodnim gradom odnosno mjestom porijekla, mjestom u kojem su preživljene traume u toku rata može stvoriti novi traumatski doživljaj i učiniti veoma teškim boravak u tim sredinama, što će znatno umanjiti njihovu sposobnost da realno sagledaju situaciju i odnose u svom gradu.

POTVRDA SNAGE ZA SAMOSTALNO DJELOVANJE

Studijskog putovanja je proizvelo brojna snažna iskustva kako za učesnike u projektu tako i na predstavnike partnerskih organizacija koji su učestvovali na studijskom putovanju u Bosni i Hercegovinu.

Ponovni susret s domovinom proizveo je često i konfliktne situacije i osjećanja – biti ponovno kod kuće ali istovremeno biti potpuno otudjen prema onome što su sanjali o svojoj kući.

Učesnici u projektu su bili intervjuirani u procesu evaluacije projekta a nakon što su se vratili sa svojih istraživačkih putovanja. U razgovorima su imali priliku da razjasne nedoumice o uvjetima koje su istraživali u toku istraživačkog putovanja, i dati komentare i kritike na način implementacije projekta.

Učesnici ističu

- Zahvalnost za podršku i poticaj u procesu donošenja odluka
- Veliko zadovoljstvo projektom i ostvarenim kontaktima s organima vlasti
- Priznanje da je neophodna dodatna “podrska” kako bi se pojasnili određeni uslovi u svojoj zemlji porijekla prije nego što se donese konačna odluka o eventualnom povratku
- Bolji uvid u društvene prilike u Bosni i Hercegovini, jer su učesnici bili kod kuće duži vremenski period od uobičajenog i isključivo u svrhu razjašnjenja sumnji i sagledavanja realnog stanja u sredinama eventualnog povratka

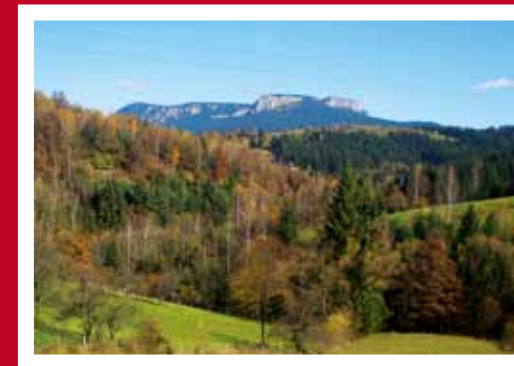
REZULTATI

Svi učesnici su istakli da im je projektat pomogao i pomjerio ih na neki način u odnosu na stanje i situaciju prije uključivanja u projekat, te im pomogao da otpočnu ili nastave započeti proces donošenja odluke o eventualnom povratku. Nakon završetka istraživačkog procesa sami učesnici su se raspodijelili na slijedeći način:

- 3 učesnika su odlučila da se vrate u Bosnu i Hercegovinu
- 8 učesnika su izrazili želju za povratkom, ali čekaju razjašnjenje različitih faktora prije nego što će nastaviti proces priprema eventualnog povratka
- 9 učesnika žele trenutno ostanu u Danskoj, ali razmišljaju o povratku u nekom kasnijem periodu
- 8 učesnika su odlučili da potpuno odustanu od ideje o povratku i donijelo je konačnu odluku da ostanu u Danskoj

ISKUSTVA

- Veoma je značajno za traumatizirane izbjeglice da njihovi snovi i razmišljanja o eventualnom povratku budu saslušani i respektovani.
- Konkretna istraživanja odnosa u zemlji porijekla treba obaviti prije donošenja konačne odluke o povratku- traumatizirane izbjeglice treba podržati u tom procesu
- Neophodno je pomoći izbjeglice koji razmišljaju o povratku u etabriranju kontakata s relevantnim predstavnicima vlasti u zemlji porijekla, posebno zbog predrasuda koje izbjeglice imaju o njima (korupcija, neadekvatan tretman i sl.)
- Nesigurnost o tome gdje će se njihova budućnost odvijati, u većini slučajeva kod većine učesnika čini glavnu prepreku u procesu seriozne integracije u Danskoj ili izradi realnog plana za eventualni povratak

ISKUSTVA ZA BUDUĆU DOGRADNJU

Projekat "Integracija u Danskoj ili povratak u domovinu", pruža velika iskustva u radu sa traumatiziranim izbjeglicama koja se mogu koristiti i u drugim kontekstima a ne samo u odnosu na dobrovoljni povratak.

Stoga Danska organizacija za pomoć izbjeglicama preporučuje:

- Istraživati i govoriti o značaju maštanja o domovini u procesu integracije u dansko društvo i uključivanju na dansko tržište rada
- Identificirati i dokumentirati socijalna pitanja i probleme s kojima se prijevremeni penzioneri svakodnevno suočavaju
- Perspektivu "domovine" aktivno uključiti u rehabilitacijski proces traumatiziranih izbjeglica i izbjeglica s PTSP-om

ASYL & REPATRIERING

Borgergade 10, 4. sal
DK-1300 K.benhavn K
Phone: +45 3373 5000
www.flygtning.dk/atvendehjem

Informacije o traumatiziranim
izbjeglicama možete dobiti kod:

CENTER FOR UDSATTE FLYGTNINGE (CUF)

Borgergade 10, 3. sal
DK-1300 K.benhavn K
Phone: +45 3373 5000
www.flygtning.dk/udsatte